מרכז המידע והידע הלאומי למערכה בקורונה
מסמך מספר 96

לא נרשמה עלייה משמעותית בהיקף התחלואה בחלק ממדינות אירופה אשר פתחו באופן מוגבל ומצומצם את מערכות החינוך

כללי

1. בתי הספר נתפסים כבעלי פוטנציאל הדבקה גבוה. לאור זאת, פתיחתם נעשית בהדרגה, תוך הקפדה על כללים ברורים ולעיתים כצעד האחרון בשורת ההקלות הניתנות לאזרחים (לצד הקלות בתחבורה הציבורית).
2. בעוד שבאסיה מרבית מערכות החינוך נותרו סגורות (למעט סין וטאיוואן), הרי שבאירופה, חלק מהמדינות החלו לפתוח את מערכות החינוך, מאמצע אפריל. יש כיום מעל 20 מדינות באירופה המצויות בשלבים שונים של פתיחה מדורגת ומצומצמת של מערכות החינוך. **יודגש, כי חלק מצעדי הפתיחה נעשו רק באחרונה ומוקדם עדיין להסיק מסקנות לגבי השפעתם על רמת התחלואה**.
3. קיימים הבדלים ברורים בין אירופה וישראל, הן מבחינה **תרבותית** (שמירה על ריחוק חברתי, וציות להנחיות כולל עטית מסכות) והן **בתשתיות ובצפיפות** (ממדי הכיתות או חדרי המורים; ומספר התלמידים בכיתה). עם זאת, **לפי שעה נראה, כי פתיחתן החלקית, המדודה והמצומצמת של מערכות החינוך באירופה לא השפיעה מהותית על מספר חולי הקורונה במדינות אלו ולא עוררה גל נוסף של הדבקות.**
4. עדכונים נוספים בנושא זה יופצו בשבועות הקרובים, עם המשך הפעלת מערכות החינוך בעולם.

פירוט

5. באירופה, **דנמרק** הייתה המדינה הראשונה שפתחה את מערכת החינוך באופן הדרגתי החל מה-15 באפריל (גנים ועד גיל 12) ועד ה- 18 במאי (גילאי 12 ומעלה). עד כה, לא נרשמה עלייה משמעותית במספר הנדבקים המיוחסת **לפתיחת המסגרות השונות** (למעט דיווח בודד, לפיו נרשמה עלייה קלה בהדבקה עם החזרה לבתי הספר).[1] הממשלה הדנית מעדכנת את הנחיות ההיגיינה אחת לשבוע והן כוללות**,** בין היתר**,** חובת שטיפת ידיים לפחות חמש פעמים ביום וניקוי ידיות של דלתות ושירותים לפחות 3 פעמים ביום. מספר התלמידים בכיתות **הוגבל בתחילה ל-6, ומתוכנן לעלות באופן הדרגתי ל-28 תלמידים**.

6. **בגרמניה,** בתי הספר חוזרים לפעול בהדרגה (השכבות הגבוהות יותר תחילה) ובצורה מדולדלת כאשר קיים שוני ברמות הפתיחה בין המחוזות השונים. חלק מהמקומות נפתחו במתכונת מינימאלית בתצורה של תורנויות של חצי שבוע. החל מה-20 באפריל החלו לחזור תלמידי הכיתות הגבוהות אשר מתכוננים למבחני הגמר. ב-11 במאי פתחו חלק מהמחוזות את הגנים ובתי הספר היסודיים. נכון לעכשיו, לא נרשמו מקרי הדבקה חריגים המיוחסים לצעדים אלו.

7. ברמת המדינה, קיימים שני כללי יסוד מחייבים: הקפדה על **מרחק של שני מטרים בין תלמידים וסניטציה קפדנית של בתי הספר.** מעבר לכך, כל אחד מראשי המחוזות אחראי על שמירת ההיגיינה במערכות החינוך שבתחומו, **ועל עריכת בדיקות ניטור שוטפות.** כך**,** לדוגמא**,** במחוז בצפון המדינה חולקו ערכות בדיקת קורונה בחינם לתלמידים ולאנשי הצוות**,** בהיקף המאפשר בדיקה של כלל בית הספר פעמיים בשבוע.[2]

---

[1] עליית מקדם הדבקה מ-0.6 ל-0.9 (לא מבטא גידול בהיקף התחלואה, אלא צמצום של קצב ההאטה).

[2] מומחים במדינה חלקו על יעילותן של בדיקות אלה, בשל מחירן הגבוה ומשום שתוצאותיהן עלולות להיות שגויות (False Negative/False Positive).

8. **באוסטריה** לא נצפתה עליה מהותית בחולים בעקבות פתיחת מערכה החינוך. המדינה עשתה זאת באופן הדרגתי: ב-4 במאי חזרו תלמידי השכבות הגבוהות (י"ב); ב-18 במאי חזרו כ-700 אלף תלמידים בגילאי 6 עד 14; ושאר התלמידים צפויים לחזור לבתי הספר ב-3 ביוני. פתיחת בתי הספר נעשתה תוך עמידה בחוקים ברורים: **עטית מסיכות בשטח בית הספר**, **והגדרת כיתות שיכללו עד 18 תלמידים בלבד**. החל מה-15 ביוני, צפויות הקלות חברתיות נוספות בכלל המדינה, ובהן ביטול חובת עטית מסיכות בציבור, פתיחת מסעדות עד 1 בלילה, וישיבה עם יותר מ-4 אנשים במסעדה.
9. **בצרפת,** מערכת החינוך החלה להיפתח ב-11 במאי, כאשר בשלב הראשון שבו לעבודתם כ-40 אלף פעוטונים, גנים ובתי ספר יסודיים (כ-30% מכלל התלמידים). בשלב השני, ב-18 במאי, נפתחו חטיבות הביניים ב"אזורים הירוקים" (אזורים בעלי שיעור נמוך של חולים בנגיף). החל מה-2 ביוני עתידים להיפתח כל בתי הספר היסודיים וחטיבות הביניים במדינה, גם אם באופן חלקי, כולל אלו שב"אזורים הכתומים" (בהם אחוז החולים בנגיף גבוה יותר והעומס על בתי החולים גדול יותר), וכן בתי הספר התיכוניים ב"אזורים הירוקים". יצוין, כי חרף הפתיחה, אחוז גבוה של הורים נמנע משליחת הילדים לבתי הספר מחשש להדבקה וההערכה היא כי **רק כ-22% מהתלמידים ב"אזורים הירוקים" ו-14% לערך מהתלמידים ב"אזורים הכתומים" הגיעו בפועל לבתי הספר**.
10. החזרה ללימודים נעשית תוך **חובת עטית מסכות** לסגל בכלל המסגרות החינוכיות ולתלמידים בחטיבות הביניים ומעלה; חובת **מדידת חום בבוקר** על ידי ההורים (חלק מבתי הספר עושים זאת אף הם); אספקת ג'ל לחיטוי הידיים**;** ושמירה על **ריחוק חברתי בכיתות (כגון סימונים לשמירת מרחק על הרצפה וריווח הכיסאות). בנוסף, נאסר בהפסקות על משחקים שעשויים להוביל לקרבה או להעברת חפצים בין התלמידים**.
11. במסגרת ההנחיות החדשות, **מספר התלמידים המקסימלי המותר בכל כיתה הוא 15 ובפעוטונים עד 10 ילדים**. במוסדות בהם מספר הילדים

המעוניינים לחזור ללימודים גדול מהמקסימום המותר, ניתנת עדיפות לילדים לעובדים חיוניים, לילדים בסיכון ולילדים בעלי קשיים בלימודים. בתי הספר אף הורשו לפזר את השיעורים הנלמדים במהלך ימות השבוע כראות עיניהם כדי לווסת את מספר התלמידים הנוכחים.

12. עם פתיחת השלב השני ב-18 במאי, דווח כי **זוהו כ-70 מקרי הדבקה חדשים** שמקורם במסגרות החינוכיות בצרפת (מתוך כ-1.4 מיליון תלמידים שחזרו ללימודים)[3], אשר היו מפוזרים בין מספר מוסדות ברחבי המדינה. **המוסדות המקושרים למקרי ההדבקה נסגרו באופן מידי**. טרם פורסם מידע המבהיר כמה מהנדבקים הם תלמידים וכמה מהם מורים ואנשי צוות והאם בתי הספר נפתחו שנית. לטענת שר החינוך הצרפתי, סביר כי ההדבקות החלו לפני חזרת התלמידים למסגרות החינוכיות, אך התגלו רק לאחר חזרתם. בשלב זה נראה, כי **אירועים אלה לא השפיעו על התקדמות פתיחת המוסדות החינוכיים בצרפת וחזרתם המדורגת לשגרה**.

סיכום והמלצות

13. מדינות אירופה שנסקרו להלן החלו ביישום מדיניות פתיחה הדרגתית, מדודה ומבוקרת של מערכת החינוך. בשלב זה, במדינות המעטות שנסקרו, **לא זוהתה התפרצות משמעותית** המיוחסת לפתיחת בתי הספר והגנים. עלייה נקודתית בשיעור ההדבקה טופלה בצורה ממוקדת, ולא השליכה על שיעור ההדבקה המדינתי.

14. בכל המדינות שהוצגו הוגדרו:

    א. חובת עטית מסכות.

[3] שיעור הדבקה של 5 אלפיות האחוז.

ב. מגבלות לריחוק חברתי ומספר תלמידים בכיתה (מרביתן מכילות עד 15 ילדים).

ג. כללים מחמירים להיגיינה וסניטציה של מסגרות הלימוד.

15. כאמור, ברור לחלוטין שקיים שוני מהותי בין מערכת החינוך הישראלית למערכות החינוך באירופה, הן בהיבט התרבותי והן בהיבט הפיזי. אולם, להבנתנו, מתוך בחינה של המודלים האירופאים והפקת לקחים ראשונית מפתיחת מערכות החינוך בישראל, ישנם מספר עקרונות אשר ניתן לשקול לאמץ, על מנת להפחית את הסבירות להתפרצויות נוספות בישראל:

א. אכיפה קפדנית של **עטית מסכות** על ידי הילדים וסגלי ההוראה.

ב. שמירה על **כללי היגיינה אישיים** (אלכוג'ל, ניקוי משטחים באזור האישי וכו').

ג. **ריחוק חברתי.** בהקשר זה, הפעלה של **מערכי למידה מרחוק ודילול כיתות** על מנת לאפשר את הריחוק החברתי הנדרש.

ד. **הדוגמא האישית** של מנהלי בתי הספר, אנשי החינוך (ובמידה לא פחותה גם הורי הילדים) היא **מרכיב מפתח** במימוש עקרונות א'-ג' שלעיל.

ה. **ממליצים לשקול לבטל ימי לימודים במזג אוויר קיצוני (עומס חום כבד),** כדי למנוע מצב שבו התלמידים לא יעטו מסיכות בכיתות ובשטח בית הספר.

ו. מצד מערכת החינוך –

i. הקפדה על **סניטציה** של המבנים ע"י מפעילי בתי הספר והגנים.

ii. בדיקות **ניטור** שוטפות.

iii. טיפול פרטני ומהיר (בדיקות מגעים וקטיעת שרשראות הדבקה) במוקדי תחלואה חדשים, בסיוע צמוד של מערכי **משרד הבריאות.**

סימוכין:

1. https://www.theguardian.com/world/2020/may/18/french-minister-tells-of-risks-of-missing-school-as-more-pupils-return-covid-19
2. https://www.nbcnews.com/health/health-news/70-cases-covid-19-french-schools-days-after-re-opening-n1209591
3. https://www.insider.com/german-school-tests-staff-and-teachers-coronavirus-twice-a-week-2020-5
4. https://www.dailymail.co.uk/news/article-8278013/Denmarks-coronavirus-rate-infection-RISEN-0-6-0-9-schools-opened.html
5. https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-denmark-reopening/opening-schools-in-denmark-did-not-worsen-outbreak-data-shows-idUSKBN2341N7
6. https://www.thelocal.dk/20200430/reopening-denmark-has-increased-rate-of-infection-spread-ssu
7. https://www.itv.com/news/2020-05-20/how-denmark-sent-children-safely-/back-to-school
8. https://www.voanews.com/covid-19-pandemic/austria-will-reopen-schools-split-classes-next-month
9. /https://metropole.at/coronavirus-in-austria
10. /https://orf.at//stories/3164835
11. http://www.xinhuanet.com/english/2020-05/05/c_139030359.htm
12. https://www.thelocal.fr/20200512/france-starts-to-reopen-schools-but-many-kids-still-at-home
13. https://www.thelocal.fr/20200528/will-france-reopen-all-schools-in-june
14. https://www.thelocal.fr/20200528/will-france-reopen-all-schools-in-june
15. https://www.thelocal.fr/20200501/these-are-the-rules-for-french-kids-returning-to-school-in-may-after-eight-week-lockdown

16. https://abcnews.go.com/Health/wireStory/70-cases-covid-19-french-schools-days-opening-70740749
17. /https://fullfact.org/health/france-school-coronavirus
18. http://www.leparisien.fr/societe/coronavirus-des-ecoles-fermees-a-toulouse-et-dans-le-nord-apres-la-detection-de-cas-24-05-2020-8322648.php